

**Mo:fo:s Andeb We
Bida
E Sa:sa:lo:
Asuluma:no: towo: we**

Mo:fo:s andeb we Bida e sa:sa:lo:. Ya:suwa:lo: tili wido: kalu kugula:fo: a:no: nowo: Bida e ko:lo:, e sana soma:no: ho:lono: ko:na:ma dofo:liki, mo:fo:s we a:na sa:sa:lo:.

Bida elo: mo:fo:s wenamilo: to alan sio:wo: we. Nowo: Keliso kaluka:isale ili tilidabuwo: halaido: doma:ki sa:sa:lo:. A:la:ta:ga: nowo:, madali tolo: widan kaluwo: fa:la:doma:ib a:la:liki hagugu sio: ko:lo:, kaluka:isale abeyo: Gode o:lia:yo: yo:le dowa:lalega, iyo: mo:walilima:ib a:la:sio:. A:la:ta:ga: kaluka:isaleyo: Ya:su a:ma:la: mia:no: a:no: dimidalia:sa:ga: yasi mesea:ki, Bida eyo: to we a:na sa:sa:lo:.

¹ Ne Saimon Bida, Ya:su Kelisowa: ene madali nanogdo: dian kaluwo: ne a:la:ta:ga: enedo: iliga:felo: kaluwo: nowo: ne. Ya:su Keliso e nili Gode a:la:ta:ga: nilo: asuwa:takilo: gasiliyo: e ko:lo:, man digalo:le enedo: a:ma: ilikiyo:, tilidabuwo: nimo: dimi. A:la:fo:ko:lo: niyo: mo:fo:s we kaluka:isale tilidabuwo: nililo: we o:ngo: a:lab o:mo: sa:sa:liga:to:l. ² Gio: Gode o:lia: Alan Ya:su o:lia: a:no: o:ma asululi ko:lo:, asulo: a:na ilikiyo:, a:la:ma: ha:fo: disa:lan man o:lia: ha:fa:nolo: dowan man a:no:lia:yo: gi amio: anayaki ililima:ki, Godemo: dulugu so:lo:l.

Gio: Godeya: eno:le ko:lo: man nafayo: kudu ha:na:lubi

³ Gode eyo: nio: ene ho:len fo:fo:lesodo:wo: a:la:ta:ga: ene man nafale us a:na doma: mena:ki ho:ido:. Niliyo: e hendele fanda asululiab a:na ilikiyo:, Godeya: ene halaido: a:no: nimo:wo: dimi. Niliyo: mela:no:wo: dia:sa:ga:, Godeya: enedo: asulab man a:no: ko:lo: kudu ha:na:melea:ki, halaido: a:no: a:na dimi ko:lo:lab. ⁴ Ene fo:fo:lesodo: a:no:lia: man nafale enedo: o:lia: a:na dowabiki, Gode eyo: enedo: dinali sio:wo: nimo:wo: a:na dimi. Dinali sio: a:no: mada nafale a:la:ta:ga: alandeyo: o:m. Henfelo: wenamio: do:mo:wa:lo: asulan man a:ma:yo: nio: mogagila:ma:no: dowo: ko:sega, nio: us a:namilo: eleno: sili alifa:. Dinali sio: i a:ma:yo:, Godeya: ene mandeyo: ni usa fa:la:dowa:melea:ki ta:taki go:.

⁵ Gio: a:la:fa:la:doma:kiyo:, tilidabu gililo: a:lab a:namio: man nafa we ko:lo: halaido: dimidaki a:gasalita:bi. Gililo: tilidabu a:namio:, man nafaleyo:lo: a:na gasalita:bi. Man nafale dimidakiyo:, gio: asulo: nafale a:no: ko:lo: asula:bi. ⁶ Gio: asulo: nafale a:no: ko:lo: asulakiyo:, go:no:na:ma:la:yo: tilidowa:bi. Gio: go:no:na:ma:la:yo: tilidowakiyo:, gio: hida:yo: a:namio: halale kagaya:bi. Gio: halale kagayakiyo:, gio: man Godeya:lo: asulab au kudu ha:na:bi. ⁷ Gio: man Godeya:lo: asulab au kudu ha:nakiyo:, gio: Keliso kaluka:isale nol o:lia:yo: ha:fo:wo: disa:la:bi. A:la:ta:ga: gio: a:no: ko:lo: kudu ha:nakiyo:, kaluka:isale tambo nol o:lia:yo:lo: ha:fo:wo: disa:la:bi.

⁸ Man a:no: gi amio: dofo:liki anayalega, gililo: Alan Ya:su Keliso asululiab a:no: madaliyo: mo:dowaki, fowo: modo: helema:ib. ⁹ Ko:sega tilidabu kaluka:isale abeyo: man we o:ngo:wo: i amio: aundo:malalega, iyo: siyo: ko:n o:ngo: dowaki, ko:na:lo:wo: mo:ba:dab. Gode eyo: mo:gago: ililo: dimido: a:no: o:ma halitaki, go:go:do: ta:fo: ko:sega, kaluka:isale i a:ma:yo: a:no: ga:lila:

¹⁰ Ne milile, Gode eyo: gio: o:ma ho:ida:sa:ga:, kaluka:isale enedo:leyo: da:fe alifa: ko:m ko:lo:, giliyo: a:no: ko:lo: kalaba widakiyo:, man nafayo: halaido: dimida:lubi. Gio: man a:no: kudu ha:nalega, gio: mada mo:sulufu: tina:ib. ¹¹ Man a:no: ko:lo: dimida:lab a:na ilikiyo:, nili Alan Ya:su Keliso enedo: bo:fo:mela:no: hen a:namio:, eyo: gimo:wo: alan sagalakiyo:, “Gilo:wo: dim:idaefo:len ko:lo: us wena timina” a:la:sa:ma:ib. Ya:su eyo: nio: a:ma:la: gasili ko:lo:, nio: e o:lia: ko:ngo: mela:no: mela:ib.

Godeya: towo: mo:ga:lilaki, dinafa asula:bi

¹² A:la:fo:ko:lo: to nilo: so:lo:l we gio: o:ma asululi ko:lo:, to hendele gililo: di a:namio:, gio: halale kagafo:lab ko:sega, nio: gimo:wo: to a:no: wa:ka asuluma:ki wida:mela:no:. ¹³ Gio: to a:no: mo:ga:lilaki wa:ka asula:melea:kiyo:, ne henfelo: wena o:silikiyo:, gimo:wo: to a:no: wida:mela:no:. Nilo: a:la:do: dimido:l we digalo:. ¹⁴ Mo:wo: nelo: soma:no: ho:leno: Alan Ya:su Keliso eyo: no:no:nbo:wo: wido: ko:lo:, ne ko:na:ma soma:no: a:la:bo: no:no:no: asulo:l. ¹⁵ Ne sowa:sa:ga:lo:

dowab a:namio:, giliyo: to a:no: o:asula: me-lea:kiyo:, o:go: niyo: gimo:wo: halaido: wido:l.

¹⁶ To a:no: ko:lo: gililo: o:asula:mela:no:wo: mo:wo: we. Niliyo: Alan Ya:su Kelisowo: ene ha-laido: o:lia: e a:ma:la: mia:no: a:no:lia:yo: gimo:wo: wido:. Ko:sega a:no: ko:lo: widakiyo:, henfelo: kaluwa:lo: asulo: ko:li ko:lilo: fa:la:dowakilo: kan-dayo: malolan aumbo: ko:lo: wido:ba. Ya:suwa: halaido: o:lia: ene wi alan a:no:lia:yo: nili siya: ba:ba: ko:lo: wido:. ¹⁷⁻¹⁸ Nio: Ya:su o:lia: Godeya: ene hen misio: a:na elen amio:, Iya Gode eyo: Ya:suwo: iwalu duludaki wabulu sio:. To nowo: Gode Alan fo:fo:lesodo: elo: a:lab a:na a:la:ta:ga: sa:lakiyo:, “We no:no: so:wale ko:lo:, niyo: e mada alan asulab.” Nio: Ya:su o:lia: elen ko:lo:, to Hebenelo: a:la:ta:ga:lo: sa:lab a:no: nio:lo: dabu.

¹⁹ Dinali sa:lan kaluwa:lo: to sio: a:no: hen-dele fa:la:dowo: ko:lo:, to a:no:lo: niliyo: ta:li so:l. To a:no: nafa ho: ko:lo: sololi us a:namilo: ho:lea:tab o:ngo: dowo:. To a:ma:yo: gio: dinafa doma:ki ta:fa:ib ko:lo:, giliyo: to a:no: mada asu-lufo:ko: ha:na:lubi. Giliyo: to a:no: asulufo:ko: ha:na:la:ga:, kea:fo ho:libidalikiyo: Belemuwo: fa:la:dowaliki, gililo: asulufo:len a:no: a:na el-ema:ib. Ho:len a:namio: Ya:su e giya dowaki, gio: kelego: tambo fanda asululima:ki ta:fa:ib.

²⁰ Ko:sega to sa:ma:nigo:l we tamindeyo: o:m ko:lo:, gio: to we mada asuluma. Godeya:lo: dinali sio: to a:no: kaluwa: ene halaido:wa: iliki aloba:dalikiyo:, ha:go: mo:fanda asuluma:ib.

²¹ Mo:wo: Godeya: bugo: amilo: dinali sio: to a:no:, dinali sa:lan kaluwa: ene asulo:wa a:la:ta:ga:yo:

mada mo:fa:la:dowo:. Ko:sega Godeya: Ma-
maya:yo: kaluwa: ene asulo:wo: tililia: ha:nabiki,
iliyo: Godeya: to we a:na sa:sa:lo:.

2

*Madali tolo: widan kaluwo: gio: dinafa
bo:fo:lubi*

¹ Tamin amio: Isolael kaluka:isale ilo: sen
us a:namio:, madalilo: dinali sa:lan kaluwo:
elen ko:lo:, o:go:lo: gi usamio: madali tolo:
walama:no:wo: doma:ib. Iyo: gilo: a:lab
a:na wo:no:le dofo:liki, tilidabu gililo:wo:
mogagima:kiyo:, iliyo: man ko:li ko:lilo: inido:
asulo: a:no: madali gimo: walama:ib. Nili
misa: kalu Ya:su eyo:, iyo: a:ma:la: kililiaki
sowo: ko:sega, kalu i wema:yo: e gola ba:daki,
fa:s dimia:sen. A:la:do: dimidab a:na ilikiyo:,
Gode eyo: iyo: bo:e falasila:ma:ib. ² Tilidabu
kaluka:isale modo:wo: sendeloma:no: uwo:
dian man ililo: widab a:no: kudu ha:na:ib
ko:lo:, tilidabu kaluka:isale ililo: man mogago:
dimidama:ib a:no: ha:la: kaluka:isaleyo:
ba:da:sa:ga:, to hendelelo: kudu ha:nan man a:no:
ko:lo: dio:ge sa:ma:ib. ³ Kalu i wema:yo: moleyo:
ge amilo: da:labo: mesela:sa:ga: susudakiyo:,
inin asulo:wa:yo: madali to nolo: malolaki
gimo: walama:ib. Tamin amio: Gode eyo: iyo:
mo:walila:sa:ga:, wa:dema:no:wo: da:fe alifa:
A:la:ta:ga: wa:dema:no: a:no: o:yasisab ko:lo:, ilo:
mogagila:ma:no: ho:len a:no: fa:la:doma:no:wo:
ko:na:ma dowab.

⁴ Gode eyo: madali tolo: widan kalu i

a:no: hendele wa:dema:ib a:la:bo: giliyo: o:li asuluma:ib. Mo:wo: ma:mula: kalu nolo: yo:le dowabikiyo:, Gode eyo: iyo: ga:li mesea:kiyo: mo:ta:fo:. Ko:sega Gode eyo: iyo: de hena iliga:taki, mo:walilima:no: ho:len a:no: yasilakiyo:, sa:niya: galola:sa:ga:yo: sololi hen a:na ta:fo:lab. ⁵ A:la:ta:ga: Noa elo: elen ho:len a:namio:, Gode eyo: mogago:lo: dimida:len kaluka:isale i a:no:lo: ga:li hamana:kiyo: mo:ta:fo:. Gode eyo: kaluka:isale i a:no: ho:na: yasala:ma:ki ta:fo:. Ko:sega man digalo:lo: wida:len kalu Noa, e o:lia: ene so:lo: doma:la:fo: o:lia:yo:, Gode eyo: asuwa:taki wo:no:le ta:fo:. ⁶ A:la:ta:ga: Gode eyo: hen a:la: Sodom o:lia: Gomola o:lia:yo: falasilaki, deya: nakiyo: go:mde ta:fo:. Gode eyo: kaluka:isale mogago:lo: dimida:len o:mo:lo: dimido: a:no:, tif amilo: kaluka:isale mogago:lo: dimida:lab nol a:ma:yo: Gode eyo: imo:wo:lo: a:la:dimidama:nigabo:lo:b a:la:bo: asuluma:kiyo: hagugaki dimido:. ⁷ Ko:sega Lod e digalo: kalu ko:lo:, e uwo: man, ko:li ko:lilo:lo: dimida:lab us a:na ilikiyo:, kele asula:len ko:lo:, Gode eyo: e asuwa:taki, ga:li hamana:ki ta:fo:. ⁸ Lod e ho:lono: tambo mogago: kalu i o:lia: ilikiyo:, man mogago: ililo: dimida:lab a:no: ba:da:len a:la:ta:ga:, to mogago: ililo: sa:la:lab a:no:lo: e da:da:len. Lod e digalo: kalu ko:lo: e kele asulaki mada hida:ya:len. ⁹ A:la:go:ko:lo: gio: dinafa asuluma. Gode eyo: digalo: kaluka:isaleyo: hida:yo: us amilo: dowab a:no: asuwa:taki, ga:li mesea:kilo: ta:fa:no:wo: e asulo: ko:lo:lab.

2:5: Mo:mo: 6-8, 2Bid 3.6

2:6: Mo:mo: 19.24, Yud 1.7

2:7:

Mo:mo: 19.1-16

A:la:ta:ga: Gode eyo: kaluka:isale mogago:lo: dimida:len o:mo:lo: falasilakilo: dimia:i a:la:li ha:na:sa:ga:lo:, mo:walilima:no: ho:len a:no: ilili alifa:no:wo:, Gode e asulo: ko:lo:lab. ¹⁰ Mogago:lo: dimida:lab kaluka:isale us a:namio:, do:mo:wa:lo: mogago: dimidama:no: asulab aundo: dimida:sen o:lia: misa: kalu o:lia:lo: a:la:iyaki, yo:le dowa:sen i o:mo:wo: Gode eyo: halaido: falasila:ma:ib.

Madali tolo: widan kalu i a:no: kailaki, kalu nolba: ha:g amio: mo:dowa:sen ko:lo:, iliyo: mama halaido:lo: a:lab o:mo:wo: o:ngo:malo: a:gaki, dio:ge sa:ma:no:wo: mo:tagila:sen. ¹¹ Iliyo: a:la:dimida:sen ko:sega, madali tolo: widan kalu ili halaido: a:no:, halaido: alan ma:mula: kalu i a:ma:lo:ma: tinio:. Ko:sega ma:mula: kalu iliyo: mogago: towo: mama halaido:lo: a:lab o:mo:wo: Alana: siwa:l amio: mo:dio:ge sa:la:sen. ¹² Ko:sega madali tolo: widan kalu i wema:yo: kelego: ilo: mo:fanda asululiab a:no: dio:ge sa:la:sen. No: hena: usamilo: san a:ma:yo: asulo: enedo:wo: mo:aloba:daki, man enedo:le a:no:ko: kudu ha:na:lab. Kalu i a:ma:yo:lo: no:wa: man o:leo:ngo: dimida:lab. Iyo: henfelo: wena sa:la:lima:kilo: ta:fo: a:ma: mo:wo: we. No: ta:la:iyo: ko:lo: ta:lia:sa:ga:lo: sa:ndan o:leaumbo:, Gode eyo: kalu i a:no:lo: a:la: yasala:ma:ib. ¹³ Iliyo: kalu nolbo:wo: man mogago: dimida:lab ko:lo:, iyo: a:ma: wa:lo: mogago: o:leo:ngo: ka dia:ib. Iyo: mo:sendelowaki, man mogago: ko:li ko:lilo:wo: ho:lana dimidama:no: asula:sen. Gio: ua kegea:sa:ga: ma:no: na:sen amio:, iliyo: yo:ido: man dimidakiyo:, kegeo: wema: wiyo:

ili mogagilaliki, gio: sendelo alita:sen. ¹⁴ Iliyo: ho:lenu: tambo gayo: mesela:li sinagea:likiyo:, uwo: dia:nu:wo: mada alan asula:sen. Iyo: mogago: dimidama:nu: asulo: a:nu: mo:edaki, dimida:mela:nu: asula:sen. Iliyo: kaluka:isale tilidabuwo: halaido:lo: mo:dowab a:nu: susululia:ga:, mogago: dimidama:ki ta:ta:sen. Meselan man a:nu: inin asulo: amio: wa:lifo:. A:la:fo:ko:lo: iyo: Godeya: gadio: ha:g a:na dowab. ¹⁵ Iliyo: tog digalo:wo: kata:ta:ga:, hala ane. Iyo: Beowa: inso: Balam elo: dimido: a:nu: ko:lo: kudu ane. Balam eyo: man mogago: elo: dimido: a:namio: wa:lo: e moleya: kililima:kiyo: alan asulo:. ¹⁶ Ko:sega Balam e hala dimidab a:la:likiyo:, donkiya: emo: gadi sio:. Donkiyo: kaluwa: toleyo: mo:sa:la:sen ko:sega, Balam elo: asugdo:ma dowakilo: hala dimidama:nu: dowab a:nu: ka:laki, Gode eyo: donkimo:wo: towo: sama:ki ta:fo:.

¹⁷ Madali tolo: widan kalu i a:nu: o:ngo:malo:ngo: dowab. Iyo: ho:n si ko:lo: dalili o:ngo:, a:la:ta:ga: kol ko:lo: fufa yakilo: dia:gane o:ngo: dowo:. Gode eyo: ilo: mesa:nu: heno: sololi alan a:nu: ko:lo: dimidaifo:lab. ¹⁸ Mo:wo: to ililo: widab a:nu: dabu amio: nafale dabu ko:sega, to ha:g a:nu: o:ngo:malo:ngo: dowab. Ho:gi tilidabu kaluka:isale i a:nu:, tamin amio: halalo: dimida:sen kalu o:lia: sen, ko:sega iyo: sili handalota:ga: yab amio:, madali tolo: widan kalu iliyo: uwo: dian man a:nu: nafaleka: a:la:liki dikili sa:lakiyo:, kaluka:isale i a:nu: mogago:wo: a:dimidama:ki sendeakiyo:, susulu

2:15: Nam 22.7, Yud 1.11, Kala 2.14

2:16: Nam 22.28-35

2:17: Yud 1.12-13

sa:la:la:sen. ¹⁹ Kalu i a:ma: sa:lakiyo:, “Gio: mada o:li ga:li mesa:ib” a:la:dinali sio:. Ko:sega kalu i a:no: ga:lilo: mo:siliki, man mogago: inido: dimida:lab a:ma:yo: iyo: dibolowa disa: ko:lo:lab. Mo:wo: man o:bo:ngo:ma:ya:le kalu bo:fo:likilo: tililia: ha:na:lab a:ma:yo:, kalu a:no: dibolowa disa:fo:lab. ²⁰ Kalu abeyo: Alan Ya:su Keliso, nilo: gasili a:no: fanda asululiabiyo:, iyo: henfelo: man mogago: a:namilo: eleno: sili alifa:. Ko:sega kalu i a:no: man mogago:wo: wa:ka a:dimidama:no: ha:nalega, iyo: dafa amilo: walalano: a:ngab ko:lo:, man a:ma:yo: iyo: halaido: bo:fo:lab. Tamin amio: kalu i a:no: mogago: elen ko:sega, o:go: mada mogago:le a:lab.

²¹ Iyo: Godeya: to man hendeleyo: mo:asulo: kibo:bowo:, iyo: hida:yo: alano: mo:domabe. Ko:sega iyo: to nafa iliga:felo: kaluwa:lo: wido: a:no: asululia:sa:ga:yo:, o:go: iyo: fa:s dimia:sa:ga:, a:ma:la: ha:la:ya ane ko:lo:, Gode eyo: iyo: mada halaido: wa:dema:ib. ²² Man ililo: dimidab a:ma:yo: kaluwa:lo: to sa:la:sen we hendele a:la:widakigab.

Gasaya: ene isa:i fa:lo:wa a:ma:la: ha:na:sa:ga:na:sen.

A:la:ta:ga: kabowo: ho:no: mulula:sa:ga:yo:,
a:ma:la: isigo:wa muluma:ni ha:na:sen.

3

Alan Ya:suwo: a:ma:la: mia:ib

¹⁻² Ne milile, niyo: mo:fo:s andeb we gimo: sa:sa:liga:to:l. Mo:fo:s a:la: nilo: sa:sa:lo: a:ma:yo:,

2:20: Madi 12.45

2:21: Luk 12.47-48

2:22: Sndn 26.11

3:1-2: Yud 1.17

gi asulo:wo: digidalifoma:ki sa:sa:lo:. Malilo: dinali sa:lan kaluwa:lo: mo:lulo: to wido: a:no:lia:, Alan Ya:suwa:lo: ele saefa: ko:lo: iliga:felo: kaluwa:lo: gimo:lo: to wido: a:no:lia:yo:, to a:la: a:no: giliyo: wa:ka a:asuluma:kiyo:, mo:fo:s a:la: we a:na sa:sa:lo:.

³ Ko:sega to imilig we mada tamin a:la: asulufo:lubi. O:g ho:len elema:no:lo: dowab wenamio:, kalu nolo: fa:la:losoda:likiyo:, iliyo: inin asulo: mogago: a:no: kudu ha:nakiyo:, dio:ge sa:la:mela:ib. ⁴ Iliyo: a:la:dio:ge sa:lakiyo:, “Ya:su a:ma:la:do: mia:no: dinali sio: a:no: mo:yabo:lo:b! Nili ma:mu iyo: danelia:i mio:wo:, o:g ho:len wenamio:lo: kelego:wo: tambo tamin amilo: fa:la:dowakilo: fa:la:dowo: o:leo:ngo:ka a:lab. Gode elo: taminde amilo: kelego: tambo ho:gilo: dimido: a:na a:la:ta:ga:lo: mio:wo:, kelego: we tambo ko:ngo: a:lab.” ⁵ Ililo: dio:ge sio: a:no:, iliyo: Godeya: halaido:wo: ga:lilaki sio:. Tamin amio: Godeya: ene to a:ma:yo: akino: a:na fa:la:do alifa:, a:la:ta:ga: ene to a:ma:yo:, henfelo: we ho:n a:na a:la:ta:ga: fa:la:do alitabiki, ho:n o:lia: henfelo: o:lia:yo: a:na alobanala:. ⁶ A:la:ta:ga: tif amio:, Gode eyo: wa:ka sa:labikiyo:, ho:no: alan galulia:ga: fa:la:ndaki, kaluka:isaleyo: tambo yasala:. ⁷ A:la:ta:ga: Godeya: ene to a:ma:yo:, hen o:lia: akin o:lia: o:gdo: a:lab we yasila:i ha:na:la:ga:, Godeya:lo: mo:walilab ho:len a:na elema:ki, dinali salifo:lab. Ho:len a:namio:, henfelo: we deya: nalikiyo:, Godeya:lo: asulab aundo: mo:dimida:sen kaluka:isale i a:no:lo: a:na

3:3: 1Tim 4.1, Yud 1.18 **3:4:** Madi 24.48 **3:5:** Mo:mo: 1.6-9 **3:6:** Mo:mo: 7.11, 2Bid 2.5

yasala:ma:ib.

⁸ Ko:sega ni milile, to imilig we mada ga:lila:so:bo. Godeya: asulo: amio:, ho:len imilig a:no: 1,000 dona o:leo:ngo: ko:lo:lab. A:la:ta:ga: 1,000 dona a:no: ho:len imilise o:leo:ngo: ko:lo:lab.

⁹ Kalu nolba: sa:lakiyo:, “Godeya: enedo: dinali sio: a:no: fa:la:doma:kiyo:, e mo:beaki, ha:sa dimida:sen.” Iliyo: a:la:asulo: ko:sega, hendele Gode e ha:sa iliki, gio: ko:lo: yasisab. Eyo: kaluka:isale imilig nowo: de hena hamana:kiyo: mo:asulaki, iyo: tambo mogago: dimida:len a:no: kata:ta:sa:ga:, asugo: nodoma:ki asula:lab.

¹⁰ Ko:sega Alana: ho:len a:no: afalo: dian kalu yan o:leau mia:ib. Ho:len a:namio: fowo: alan dowakiyo:, akin a:no: kelege dowaki, kelego: akin a:namilo: da:lab a:no: tambo deya: naki, ma:ga:le ha:na:ib. A:la:ta:ga: henfelo: we o:lia:, kelego: a:namilo: elen a:no: tambo kelege doma:ib.

¹¹ A:la:fo:ko:lo: gio: dinafa bo:ba. Kelego: we tambo a:la: kelege doma:ib ko:lo:, kaluka:isale gio: Godeya: eno:le doma:ki, go:no:no: Godemo: dimiaki, man enedo:wo: kudu ha:na:bi.

¹² A:la:dimidalikiyo:, ge Godeya: ho:len a:no: yasilakiyo:, ho:len a:no: bo:bo:ge fa:la:domabesa: a:la:li yasila:i ha:na:bi. Ho:len a:namio: Alan eyo: akin a:namilo: a:lab a:no: tambo deya: nalikiyo:, de ofo: halaido: a:ma:yo: kelego:wo: tambo ma:ga:lema:ib. ¹³ Ko:sega nio: Godeya:lo: akin o:lia: henfelo: o:lia:yo: ho:gi dimidama:no:

a:la:do: dinali sio: a:no: ko:lo: asulaki yasiso:l.
Man digalo:lolo: dimida:mela:no: heno: o:m.

Dinafa bo:fo:liki Alano: yasila: melea

¹⁴ Ne milile, a:la:do: fa:la:doma:nigab a:no: gio: yasila:lab ko:lo:, Gode e ya:ga: ba:ba: amio:, gio: malilo: dowaki, mogago: dimido: imilig nowo: ge amio: aundo:ma bo:ba:ki, a:la:ta:ga: ge e o:lia: ege dofo:lolo:b a:la:bo:ba:kiyo:, giliyo: o:go: nanogo: halale dimida:lubi.

¹⁵ Giliyo: Kalu Alan e ha:sa ilikilo: yasisab a:no: asulakiyo:, eyo: gio: asuwa:taki a:ma:la: gasilia:no: a:la:liki yasilaki gabo:lolo:b a:la:asula:bi. To imilise a:no:ko:, nao Fo:l eyo: Godeya:lo: asulo: nafale emo:lo: dimi a:no: dia:sa:ga:, eyo: mo:fo:so: gimo: sa:sa:liga:fo:. ¹⁶ Mo:fo:s tambo elo: sa:sa:lo: a:namio:, to a:no:ko: sio: ko:sega, mo:fo:s elo: sa:sa:lo: nolo: fanda asuluma:no:wo: halaido: dowo:. Kalu nolo: asulo: nafaleyo: mo:dowaki, tilidabu enedo:wo: halaido:lo:ma dowab i a:ma:yo: Godeya: bugo: amilo: to nol da:lab a:no: ha:go: ko:li a:nodo sa:lab o:leaumbo:, to welo: a:la: a:nodo sa:la:lab ko:lo:, a:na ilikiyo: enena:ma:la: mogagilaki gab.

¹⁷ Ne milile, hagugo: to nilo: sio: a:no: gio: o:ma fanda asululi ko:lo:, man mogago:lo: dimida:len kaluwa:yo: gio: hala tililia: ha:nalikiyo:, tilidabu halaido: gililo:wo: sulufo: tinabena:kiyo:, gio: dinafa bo:fo:lubi. ¹⁸ Nilo: gasili Alan Ya:su Kelisowa: ene ha:fo: disa:lan man o:lia:, ene asulo: nafale o:lia:yo: gili mela:no: usamio: alan dowai hamana:ki ta:ta:bi. O:g wena a:la:ta:ga: dowai

ha:na:mela:no: a:namio:lo:, Ya:su Kelisowo: wabu-
daki, ene wiyo: dulugu sa:la:li ha:na:lubi. Hen-
dele.

**Godeya: To Nafayo: We
The New Testament, Genesis, and Ruth in the Kaluli
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Kaluli long
Niugini**

copyright © 1998-2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaluli

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Feb 2024 from source files dated 28 Feb 2024

b1d455ca-c4bb-5822-b79f-8fad97c5b77